

Leefrocht

Verbeelding

Volgens René Descartes,
een Franse filosoof,
heeft een mens drie vermogens
om kennis te vergaren.

De zintuigelijke
waarmee we ervaren:
we zien en voelen, horen,
ruiken en proeven.

Ons voorstellingsvermogen
waarmee we ons een beeld kunnen
vormen van een situatie, plek of tijd
die er (nog) niet zijn.

Ten slotte ons denkvermogen.

Verbeeldingskracht schept ruimte.
Je maakt associaties en je ontdekt
nieuwe dingen en samenhangen.

Dank zij onze creativiteit kunnen we
ze in woorden, lijnen, kleuren,
klanken, vormen ... gieten die
anderen aantrekken
– door hun schoonheid –,
die hen bevestigen of shockeren.

De gekende fysicus Albert Einstein
zei: “Met logica kom je van A naar B,
met verbeelding kom je overal.”

Laten we dus met zijn allen
bij onszelf en bij onze leerlingen
nieuwsgierigheid aanwakkeren,
verbeeldingskracht stimuleren
en creativiteit aanmoedigen.

Laten we nu en dan uit de pas gaan,
nieuwe paden bewandelen,
het onverwachte
toelaten en toejuichen,
en onvermoede perspectieven
opzoeken.

Laten we dansen met ons hart en
onze voeten zullen volgen.

Stap je mee?

Uit de pas

Wat zijn ze mooi, de meisjes, in hun roze tutu,
op spitsen, hun haar in een dot –
bijna niet van elkaar te onderscheiden.

Maar ik haal jou er zo uit: met die lok
die altijd uit je dot wipt.
Je bijt op je lip omdat je nerveus bent.
En je wankelt een beetje, bijna uit de pas,
bij die pirouette die je nog niet helemaal beheerst.

Wat zijn ze mooi, de meisjes,
in hun soortgelijke pakken,
met hun soortgelijke haren –
bijna niet van elkaar te onderscheiden.

Maar ik haal jou er zo uit: met je ditjes en je datjes
en de dingen die je nog niet helemaal beheerst,
met die imperfecties die jou net zo mooi maken.

lesja

Vorming is nieuwe vensters openen op een betere wereld.

Leeftocht toont wegwijzers en geeft proviand voor onderweg.

Stap je mee?

Bij de cover: nodigen ze niet uit tot een feestelijke pirouette?

Nu al zijn blaren
zijn afgevallen, staat daar
de boom in de zon.

Seibr

Wanneer past iets niet in het plaatje? Het is maar hoe je ernaar kijkt.

Verbeelding en werkelijkheid gaan met elkaar in gesprek.

Zet de verbeelding soms best geen stapje opzij – om daarna haar plaats weer in te nemen?

Foto: Bart Willemen

Venetië, een mooie lentedag

Je gidst je leerlingen doorheen de stad en laat hen op de kade kennismaken met het ruitersstandbeeld van koning Victor Emmanuel II. Een stevige maar knappe brok geschiedenis.

Een reusachtig cruiseschip vaart voorbij. Je leerlingen hebben enkel oog voor het schip en lopen naar de kant. Ze nemen foto's – niet van het standbeeld, maar van het schip. Als het schip weer weg is, komen ze stilletjes terug en luisteren opnieuw – alsof er niets gebeurd is. Wat past er niet in het plaatje? Het is maar hoe je het bekijkt.

Kijken en zien

In deze herfsttijden kan men zich gemakkelijk inleven in de gedachte dat leven stapje per stapje sterven is. De bladeren vallen van de bomen, de natuur maakt zich op voor een winterslaap. Toch is dit ook een periode vol schoonheid. De waaier aan kleuren van die bladeren is een lust voor het oog. Een laatste explosie aan schoonheid voor het afscheid.

Deze tijd is een bijzondere leerschool voor verbeelding. Verbeelding is eens een andere bril opzetten. Dat helpt om betekenis te geven aan dingen. Verbeelding is méér zien dan wat je bekijkt. En het is die verbeelding die nodig is om verder te kunnen zien dan het afscheid. Als verbeelding gecombineerd is met creativiteit, dan stelt ze de mens in staat schoonheid te scheppen. En die schoonheid, die is onvergankelijk.

Voor sommigen is die manier van zien hun tweede natuur. Die houding tegenover de werkelijkheid is hun aangeboren. Maar je kunt ze ook leren. Het is echter niet het leren van een techniek, maar het groeien in een levenshouding.

Wat helpt om verbeelding te stimuleren?

Verbeelding vraagt een zekere openheid. Wie zijn eigen hart afsluit voor de mogelijkheid van het nieuwe, zal het niet

ervaren. Zoals gezegd is ook creativiteit belangrijk. Het kan ook goed zijn om soms een beetje afstand te nemen tegenover de wereld om die wereld met andere of nieuwe ogen te bekijken, en zo méér te zien. Ten slotte is ook innerlijke reflectie (naar binnen kijken) van grote waarde voor verbeelding. Zo leidt verbeelding tot zingeving. Zingeving en verbeelding zijn dus sterk met elkaar verbonden.

Ook het heilige toont zich in het onverwachte en het kleine, maar dat ziet alleen de mens die met nieuwe ogen naar de wereld kijkt. Het is iets dat we stap voor stap kunnen leren. Het kan een eigenschap zijn die we wijsheid noemen, vooral bij oudere mensen. Het vraagt ook voorzichtig vertrouwen, uit de pas, weg van de platgetreden paden.

Stap je mee?

Kunst: schoonheid en/of verbeelding?

Alle kunstwerken gaan een dialoog aan met de toeschouwer. Wat is de interpretatie van de toeschouwer – gisteren, vandaag en morgen?

Sommige kunst ‘van vandaag’ is niet populair: ze choqueert, stoot tegen de borst. Maar ze heeft daarom ook een groot voordeel. Ze roept op tot debat, tot gesprek, tot dialoog.

Soms is er ook bij de toeschouwer veel verbeelding nodig om te kijken naar deze kunst. “Zie je het?” De zwart-wit tegenstelling ‘je ziet het of je ziet het niet’ is een brug te ver. Maar je hebt wel een minimum aan openheid nodig om via verbeelding schoonheid te ervaren.

Allerzielen

In deze herfstdagen denken velen in stilte aan hun gestorven dierbaren – doorheen gesprekken, foto’s, rituelen, tradities worden hun namen opgevoerd, hun ervaringen, hun uitspraken, hun levens. Christenen laten deze dag volgen op het feest van Allerheiligen – ze vertrouwen op de nabijheid van God bij alle gestorvenen. Laat het een tijd zijn van rouw, maar ook van dankbaarheid, van vertrouwen, van verbondenheid, van verbeelding.

100 jaar Wapenstilstand

100 jaar geleden, op een novemberdag om nooit meer te vergeten, viel de Wapenstilstand van een verschrikkelijke Wereldoorlog, een wereldbrand waaruit niemand ongeschonden kwam. “Nooit meer oorlog”, klonk het overal. En zelfs al is die leuze niet met de werkelijkheid verbonden geraakt – ze blijft sterk. De leuze zelf zal niet vergaan, en zo ook haar boodschap.

Goede God,

In deze herfsttijd vragen wij om openheid om het nieuwe in ons de ruimte te geven, want voor een ontdekkingsstocht moet je eerst de sofa uit.

In deze herfsttijd vragen wij om creativiteit om buiten gekende kaders te kijken, want zelfs met een nieuwe bril moeten ook de ogen nieuw worden.

In deze herfsttijd vragen wij om reflectie, op onszelf, op de dingen rond ons, om alles anders te zien, want zelfs met dezelfde ogen zie je van ver iets anders, zie je anders.

In deze herfsttijd vragen wij om durf om nieuwe paden te bewandelen, want een gebaand pad is reeds van iemand anders.

God, stap je met ons mee?

Amen.

LEEFSTICHT

Jaargang 34

Nummer 3

November 2018

EEN NIEUWE HEMEL EN EEN NIEUWE AARDE: GEEN VRIJBLIJVENDE DROOM, MAAR EEN STEVIGE OPDRACHT

In 1963 sprak dominee Martin Luther King jr. de historische woorden: “Ik heb een droom...” King sprak in de geest van de Bijbel die vol visionaire teksten staat over een nieuwe wereld zoals God die droomt. Geen vrijblijvende verbeelding, maar een visioen dat uitnodigt om de handen uit de mouwen te steken. Gods medewerking is daarbij verzekerd.

Profeten in het Oude Testament

Ken je het grootse vredesvisioen van de grote profeet Jesaja: “Dan zal een wolf zich neerleggen naast een lam, een panter vlijt zich bij een bokje neer; kalf en leeuw zullen samen weiden en een kleine jongen zal ze hoeden.” (Jes 11,6)

Vrede op aarde, we dromen er meer dan 2000 jaar later nog van! De profeet verzekert dat de mens er niet alleen voorstaat, dat God hem nabij is en zelf de basis legt voor die nieuwe wereld: “Zie, ik ga iets nieuws verrichten, nu ontkiemt het – heb je het nog niet gemerkt?” (Jes 43,19) En ook: “Zie, ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.” (Jes 65,17)

Jezus van Nazareth

Hij was een Jood, kende de Oudtestamentische teksten *par cœur* en bouwde erop verder. Gods nieuwe wereld heet bij Hem het Koninkrijk van God (of der hemelen). Hij vertelde erover – vaak in gelijkenissen en parabels – en hij riep op om het hier en nu te realiseren door *gerechtigheid* te doen (Mt 6,33), d.w.z. mensen te geven waar ze recht op hebben, ze op te richten en levenskansen bieden. Bij Lucas legt Jezus dat uit met woorden van Jesaja: “De Geest van de Heer rust op mij, want hij heeft mij gezalfd. Om aan armen het goede nieuws te brengen, heeft hij mij gezonden, om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan blinden het herstel van hun zicht, om onderdrukten hun vrijheid te geven...” (Lc 4,18 verwijst naar Jesaja 42,6-7).

Stap je mee de weg naar vorming?

Ook onderwijs komt maar echt tot leven in durf, openheid, creativiteit, de bredere blik en zelfreflectie.

Onderwijsmensen worden geroepen om op stap te gaan met leerplannen, om ze in te kleuren met het leven, meer nog, met *hun* leven.

Uiteraard is verbeelding daarbij noodzakelijk. Ze is het méér dat je met de bril van de verbeelding ziet – in een leerling, in een leerplandoel, in een ouder van een leerling.

Onderwijsmensen zetten op tijd eventjes een stapje achteruit, weg van de leerstof, weg van de leerling, weg van zichzelf – om het overzicht te bewaren en te bewaken, om het ruimere plaatje te bekijken, om in te schatten waartoe en waarheen.

Ook is het goed om voldoende tot jezelf te komen als onderwijsmens. Waarmee ben ik bezig? Stilvallen om energie op te doen. Stilvallen om terug te blikken en om te leren van het verleden. De toekomst vraagt niets liever.

Telkens wanneer je die bril kan opzetten, wordt leerstof *leefstof* en kan lesgeven leiden tot vorming. Zo wordt de onderwijsmens een begeleider op het levenspad, die de leerling de vraag stelt: “stap je mee?”

“Het verstand is uiterst nuttig als je eten, kleren en onderdak nodig hebt. Het verstand is het beste gereedschap dat de mens bezit. Er gaat niets boven het verstand als je een tijger van het lijf moet zien te houden. Maar wie té verstandig wil zijn, loopt het gevaar het heelal met het badwater weg te gooien.”

(Yann Martel, *Het leven van Pi*, Amsterdam, Prometheus, 2013, p. 297)

“Het is de verbeeldingskracht die ons onderscheidt, ze haalt ons weg uit banaliteit, uit herhaling, uit uniformiteit.”
(Eric-Emmanuel Schmitt, *Les dix enfants que madame Ming n'a jamais eus*, Albin Michel, 2012, p. 43)

ICONEN

VENSTERS NAAR en SPIEGELS VAN DE EEUWIGHEID

Het Griekse woord *icoon* betekent *afbeelding*. Iconen stellen Jezus, Maria, Bijbelse figuren en heiligen voor. Ze zijn een venster tussen het aardse en het hemelse, het zijn zichtbare schakels naar een onzichtbare wereld. Ze stellen aspecten van onze wereld voor, gezien in het goddelijke licht. Bij oosters-orthodoxe christenen bestaan ze al honderden jaren.

foto: Bart Willemen

Iconen hebben een eigen vormtaal. Kleuren, vlakverdeling en perspectief zijn aan strakke regels gebonden. Houtsoort, lijm, linnen en verfstoffen moeten aan strenge eisen voldoen. Men begint met een ruw stuk hout. Daarop brengt men eerst de donkere kleuren aan, daarna laag na laag de lichtere kleuren. Voltooid, komt een icoon tot leven, ze straalt licht en warmte uit.

Kijken naar een icoon doe je met de ogen van je lichaam.

Een icoon *zie* je met de ogen van je hart.

Je bent sterk verbonden met de figuur die je ‘schrijft’ (of schildert). De hele mens – het zien, het horen én het voelen – wordt erdoor aangesproken.

Een icoon schrijven is een intensieve spirituele bezigheid. Voor je begint, vraag je de zegen over je werk. Een icoon schrijven is een proces van *mediteren* en *bidden*.

Bidden met een icoon is méér dan spreken,
het is zwijgen.

Bidden met een icoon is méér dan kijken,
het is zien.

Bidden met een icoon is méér dan denken,
het is luisteren.

Bidden met een icoon is méér dan weten,
het is vertrouwen.

De afgebeelde icoon uit Bethlehem stelt Jezus voor als *Pantokrator* of Heerser van het Al.